

BARTŁOMIEJ CZYŻEWSKI
Łódź
ORCID: [0000-0001-8371-1964](https://orcid.org/0000-0001-8371-1964)

ŻETONY Z PIEKARNI WITALISA DĄBROWSKIEGO W KOLONII GÓRNICZEJ REDEN

TOKENS FROM BAKERY OF WITALIS DĄBROWSKI IN REDEN, A COAL MINING SETTLEMENT

ABSTRACT: For many years, tokens from Witalis Dąbrowski's bakery have been incorrectly linked with Kielce. The aim of this article is to show that these tokens in fact were used in Reden (now a district of Dąbrowa Górnicza). Additionally, the author of the article, based on archival sources and newspapers of that time, tries to reconstruct the life and career of Witalis Dąbrowski.

KEYWORDS: token, Witalis Dąbrowski, bakery, Dąbrowa Górnicza, Reden

Pieniądz zastępczy można dzielić na wiele kategorii i podkategorii z uwagi m.in. na obszar występowania, pełnioną funkcję, charakter emisji. Jednym z rodzajów pieniądza zastępczego są żetony deputatowe, zaliczane do prywatnych emisji przemysłowych. Ten rodzaj pieniądza nie posiadał standardowego nominału określonego w jednostce pieniężnej, tylko opiewał na konkretne artykuły, przede wszystkim spożywcze. Były one wydawane w głównej mierze pracownikom danego zakładu czy przedsiębiorstwa, jako forma dodatkowego wynagrodzenia. Następnie osoba posiadająca taką monetę mogła ją wymienić na posiłek lub wskazane na żetonie produkty spożywcze (np. mleko, piwo, chleb)¹.

---

¹ Marcin Makuch, *Typologia monet zastępczych i żetonów monetarnych północnych powiatów rejencji legnickiej*, [w:] *Kultura i społeczeństwo na Środkowym Nadodrzu w XIX i XX wieku*, red. Przemysław Bartkowiak, Dawid Kotlarek, Zielona Góra 2008, s. 91–92.

Jednym z przykładów takiej emisji deputatowej są żetony pochodzące z piekarni Witalisa Dąbrowskiego. Po raz pierwszy ich wizerunki i opisy przedstawiono na łamach dwóch numerów „Biuletynu Numizmatycznego” z 1986 r. Najpierw Wiesław Zawadzki ukazał żeton o wartości „1 chleb”², a następnie Władysław R. Pustułka zaprezentował nominał „2 chleby”³. W obydwu przypadkach autorzy wskazywali, że żetony pochodzą z nieznannej miejscowości, przy czym drugi z badaczy podejrzewał, że przedstawiona przez niego moneta zastępcza była bita na terenie Zagłębia Dąbrowskiego.

W ślad za wyżej przywołanymi publikacjami żetony z piekarni W. Dąbrowskiego trafiły do katalogu Bogumiła Sikorskiego, dotyczącego pieniądza zastępczego z terenów zaborów austriackiego i rosyjskiego. Autor katalogu zamieścił wizerunki opisywanych monet w części poświęconej nieokreślonym miejscowo monetom i żetonom z nazwą lub nazwiskiem emitenta⁴. W wydanym później suplemencie do katalogu poprawiono jedynie opis żetonu „1 chleb”⁵.

Zarówno na profesjonalnych aukcjach organizowanych przez firmy numizmatyczne, jak i wśród ofert na portalach aukcyjnych, można zauważyć, że jako miejsce używania żetonów W. Dąbrowskiego wskazywane są Kielce⁶. Nie jest znane pierwotne źródło tej informacji, jednak zdecydowanie można stwierdzić, że nie jest to prawidłowe miasto.

Na właściwą identyfikację miejsca działalności piekarniczej W. Dąbrowskiego pozwalają przede wszystkim zachowane księgi adresowe z początku XX w. To tam bowiem można odnaleźć informację, że W. Dąbrowski prowadził swoją piekarnię nie w Kielcach, a w osadzie górniczej Reden⁷ (fot. 1).

---

² Wiesław Zawadzki, [w:] *Materiały do inwentaryzacji monet zastępczych*, cz. 10, oprac. Stanisław Bulkiewicz [et al.], „Biuletyn Numizmatyczny”, 1986, 1–4, s. 59–60, poz. 33.

³ Władysław R. Pustułka, *O monetach zastępczych z Zagłębia Dąbrowskiego*, „Biuletyn Numizmatyczny”, 1986, 5–8, s. 145, poz. 3.

⁴ Bogumił Sikorski, *Monety zastępcze i żetony z obszaru zaborów: rosyjskiego i austriackiego. Katalog*, t. 5, Piła 2000, s. 3–4.

⁵ *Ibidem*, t. 8: *Suplement*, Piła 2005, s. 51.

⁶ M.in. Warszawskie Centrum Numizmatyczne, aukcja 33 z 2005 r., poz. 872, https://wcn.pl/archive/33_0872 (dostęp: 12 VI 2022); Allegro, aukcja nr 6139726607 z 2016 r., <https://archiwum.allegro.pl/oferta/kielce-piekarnia-witalisa-dabrowskiego-1-chleb-i6139726607.html> (dostęp: 12 VI 2022); Antykwariat Numizmatyczny Michał Niemczyk, aukcja 27 z 2020 r., poz. 3192, <https://aukcjamonet.pl/product/36646/kielce-zeton-na-1-chleb-piekarnia-witalisa-dabrowskiego> (dostęp: 12 VI 2022).

⁷ *Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1904*, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1904, s. 119. Reden to obecnie jedna z dzielnic Dąbrowy Górniczej.

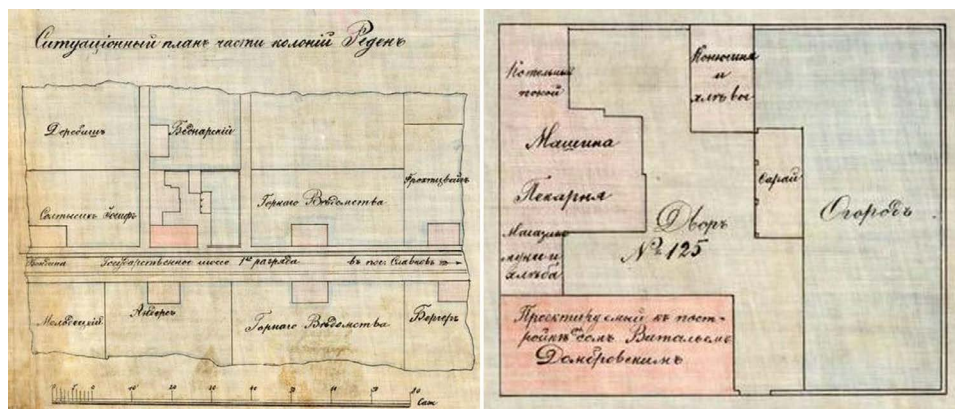

Il. 1. Spis właścicieli piekarni i ich lokalizacja.

Źródło: *Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1904*, s. 119.

Początki i dalszy los piekarni prowadzonej przez W. Dąbrowskiego nie są znane, nie udało się bowiem odnaleźć żadnych dokumentów związanych bezpośrednio z tą działalnością. Nie jest zatem znana data otwarcia piekarni w kolonii Reden. Pośrednio można dowiedzieć się jednak, że zakład piekarniczy działał tam już w 1888 r. Wtedy bowiem W. Dąbrowski złożył w Wydziale Budowlanym Rządu Gubernialnego Piotrkowskiego wniosek o zgodę na wybudowanie w Redenie piętrowego murowanego domu mieszkalnego⁸. Do wniosku załączony został projekt budynku, a także plan fragmentu kolonii Reden z zaznaczoną nieruchomością należącą do W. Dąbrowskiego. Oprócz zaznaczenia położenia planowanego budynku mieszkalnego na planie można dostrzec inne stojące na działce budynki, w tym piekarnię oraz magazyn mąki i chleba (fot. 2). Zaznaczenie tych budynków i ich funkcji wskazuje, że działalność piekarnicza prowadzona była tam już od jakiegoś czasu. Na razie jednak, jak już wcześniej zostało to wspomniane, brakuje źródeł, które pozwoliłyby określić, od jak dawna działała piekarnia.

⁸ Archiwum Państwowe w Łodzi (dalej cyt.: APŁ), Rząd Gubernialny Piotrkowski, Wydział Budowlany, sygn. 415: Projekt budowy przez Witalisa Dąbrowskiego murowanego, piętrowego, podpiwniczego domu mieszkalnego pod numerem 125 przy drodze państwowej w kolonii Reden w powiecie będzińskim.

Il. 2. Fragment planu kolonii Reden z nieruchomościami, m.in. piekarnią oraz magazynem mąki i chleba, należącymi do Witalisa Dąbrowskiego. Źródło: Archiwum Państwowe w Łodzi, Rząd Gubernialny Piotrkowski, Wydział Budowlany, sygn. 415.

Porównanie fragmentu kolonii Reden z końca XIX w. z mapami Dąbrowy Górniczej, w szczególności samej osady i okolicy kopalni odkrywkowej „Reden”, z początku XX w. i okresu międzywojennego wskazuje, że działka gruntu należąca do W. Dąbrowskiego znajdowała się między dzisiejszymi ulicami Elizy Orzeszkowej, Romualda Traugutta oraz Zygmunta Cieplaka. Jeżeli identyfikacja miejsca jest właściwa, to do dzisiaj wprawdzie nie przetrwał dom mieszkalny, na którego budowę W. Dąbrowski ostatecznie uzyskał zgodę, ale zachował się budynek piekarni i – co ciekawe – w chwili obecnej również działa w nim piekarnia⁹.

Trudno określić także, jak długo w Redenie działała prowadzona przez W. Dąbrowskiego piekarnia. Wspomniane już wcześniej księgi adresowe odnotowują tę działalność w okresie 1901–1905¹⁰. Datę prowadzenia przez W. Dąbrowskiego piekarni w Redenie można jednak przesunąć jeszcze na 1906 r. Na fakt piekarniczej działalności w tym roku wskazują bowiem dokumenty zachowane w zbiorze Wydziału Prawnego Rządu Gubernialnego Piotrkowskiego, w których W. Dąbrowski jest wprost określany mianem właściciela piekarni znajdującej się w Redenie¹¹.

⁹ Obecny adres to ul. Romualda Traugutta 25.

¹⁰ *Rocznik Adresowy Królestwa Polskiego na Rok 1901*, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1900, s. 534; *Rocznik Adresowy Królestwa Polskiego na Rok 1902*, red. *idem*, Warszawa 1902, s. 157; *Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1903*, red. *idem*, Warszawa 1903, s. 97; *Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1904*, s. 119; *Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1905*, red. *idem*, Warszawa 1905, s. 119.

¹¹ APL, Rząd Gubernialny Piotrkowski, Wydział Prawny, sygn. 1857: O staraniach Witalisa Dąbrowskiego, mieszkańca Kolonii Reden, gmina Górna, powiat będziński, o oswobodzenie go od opłaty składki na utrzymanie sądu gminnego.

Późniejszych śladów prowadzenia przez W. Dąbrowskiego piekarni w Redenie nie udało się odnaleźć.

Właśnie w ciągu tych kilkunastu lat z przełomu XIX i XX w. znajdowały się w użyciu żetony deputatowe piekarni W. Dąbrowskiego o wartości „1 chleba” (fot. 3) i „2 chlebów” (fot. 4). Nie są jednak znane przyczyny wyemitowania przez W. Dąbrowskiego opisywanych żetonów. Jak już wcześniej wskazano, pieniądz deputatowy wydawany był pracownikom danego zakładu jako część wynagrodzenia, jednak wydaje się, że w przypadku żetonów z piekarni W. Dąbrowskiego opcję tę należy odrzucić. Koszt produkcji takich żetonów był wysoki i produkcja ich dla – najprawdopodobniej – zaledwie kilku pracowników była ekonomicznie nieuzasadniona. Bardziej prawdopodobne jest nawiązanie przez W. Dąbrowskiego współpracy z jednym z okolicznych zakładów przemysłowych, który wykupywał deputat chleba w jego piekarni dla swoich pracowników i wydzielał go właśnie w żetonach. Możliwe jest również wykorzystywanie tych żetonów przez Stowarzyszenie Spożywcze „Nadzieja” w Dąbrowie Górniczej, którego członkiem był W. Dąbrowski. Tego typu podmioty zajmowały się bowiem m.in. dostarczaniem członkom stowarzyszenia artykułów żywności i przedmiotów codziennego użytku, a także samopomocą poprzez udzielanie na przykład niskoprocentowanych kredytów. Być może zatem żetony z piekarni W. Dąbrowskiego były rozdawane właśnie członkom Stowarzyszenia Spożywczego „Nadzieja”. Niestety, z uwagi na brak jakichkolwiek dokumentów cel i przeznaczenie żetonów W. Dąbrowskiego pozostaje obecnie w sferze domysłów i hipotez.

Il. 3. Żeton deputatowy piekarni Witalisa Dąbrowskiego o wartości „1 chleba” (awers i rewers). Źródło: Antykwariat Numizmatyczny Michał Niemczyk (Allegro, aukcja nr 10491309573)

Il. 4. Żeton deputatowy piekarni Witalisa Dąbrowskiego o wartości „2 chlebów” (awers i rewers). Źródło: Władysław R. Pustułka, *O monetach zastępczych z Zagłębia Dąbrowskiego*, „Biuletyn Numizmatyczny”, 1986, 5–8, s. 145.

Obydwa żetony posiadają w zasadzie identyczne wizerunki, prezentując po stronie awersu napis „PIEKARNIA WITALISA DĄBROWSKIEGO”, przedzielony sześć- i pięciopłatkowymi kwiatami, a na rewersie nominał. Wykonane w mosiądzu numizmaty różnią się średnicą – niższy nominał ma według katalogów 21 mm¹², a wyższy 22 mm. Znane są także dane wagowe odnoszące się do nominału „1 chleb” i wahają się one w przedziale 4,00–4,21 g¹³.

Co ciekawe, o ile można spotkać od czasu do czasu na numizmatycznych aukcjach żetony o wartości „1 chleb”, o tyle do tej pory żeton „2 chleby” nie był notowany, a jego wizerunki znane są wyłącznie z artykułu opublikowanego w „Biuletynie Numizmatycznym” oraz katalogu B. Sikorskiego.

Warto podkreślić, że żetony pochodzące z piekarni W. Dąbrowskiego można uznać za wyjątkowy pieniądz zastępczy. Znane są emisje żetonów deputatowych na chleb dla różnego rodzaju przedsiębiorców, m.in. Galicyjskich Zakładów Górniczych w Sierszy, Gospody Ludowej w Częstochowie, Taniej Kuchni Robotniczej Towarzystwa Akcyjnego I.K. Poznańskiego w Łodzi, czy też Jaworznickiego Gwarectwa Węgla Kamiennego. Jednakże literatura zna tylko dwa przykłady żetonów deputatowych wyprodukowanych dla piekarni i są to żetony piekarni Wojciecha Kłąpca w Brzozowicach oraz opisywane numizmaty pochodzące z piekarni W. Dąbrowskiego w Redeniu.

¹² W opisach aukcyjnych można znaleźć informacje o średnicy żetonów wahającej się w przedziale 21,3–21,5 mm.

¹³ Dane wagowe na podstawie dostępnych informacji z aukcji numizmatycznych.

Podając temat tytułowych żetonów, nie sposób pominąć samej osoby właściciela zakładu piekarniczego z kolonii górniczej Reden. Witalis Dąbrowski, a właściwie Feliks Witalis Dąbrowski herbu Dąbrowa, urodził się 10 V 1838 r. w Płocku¹⁴. Był synem urzędnika w Rządzie Gubernialnym Płockim, Bernarda Dąbrowskiego i Natalii Marii Elżbiety z domu Gutweyn. Nie był jedynym dzieckiem w rodzinie, miał kilkoro braci i siostr: Michalinę Emilię¹⁵, Władysława Dezyderiusza¹⁶, Bronisława¹⁷, Marię Bronisławę¹⁸ oraz Antoniego¹⁹.

W młodości W. Dąbrowski pobierał nauki w Gimnazjum Gubernialnym w Płocku. Następnie, po zdaniu wszystkich egzaminów końcowych i uzyskaniu patentu ukończenia nauki²⁰ z wynikiem dobrym, zapisał się do Cesarsko-Królewskiej Warszawskiej Medyko-Chirurgicznej Akademii. Studiował tam jednak zaledwie dwa lata, po czym zrezygnował z dalszej nauki²¹. W dniu 4 V 1859 r. W. Dąbrowski zwrócił się z prośbą do Wydziału Górnictwa w Warszawie o przyjęcie go do służby górniczej i przeznaczenie na ucznia górniczego. Podanie kilka dni później rozpatrzone pozytywnie, a Witalis został skierowany do nauki przy Zakładach Górniczych w Okręgu Zachodniego²². Zdecydowano, że nowy uczeń rozpocznie swoją edukację w kopalniach węglowych, a na samym początku w kopalni „Reden” w Dąbrowie. Dąbrowski na miejsce przybył 2 VIII 1859 r. i kilkanaście dni później złożył przysięgę służbową²³. Już w listopadzie 1859 r. został przeznaczony na drugiego

---

¹⁴ Informacja z kwestionariusza (Archiwum Państwowe w Katowicach [dalej cyt.: APK], Archiwum Górnicze z Dąbrowy Górniczej, sygn. 207: Akta Zarządu Górniczego Okręgu Zachodniego dotyczące Osoby Dąbrowskiego Witalisa [dalej cyt.: Akta Zarządu Górniczego Okręgu Zachodniego], s. 13) oraz aktu zgonu. Nie odnaleziono w płockich aktach stanu cywilnego aktu urodzenia W. Dąbrowskiego.

¹⁵ Ur. 30 IX 1839 r. w Płocku (Archiwum Państwowe w Płocku, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Bartłomieja w Płocku, sygn. 32: Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1842 r., akt urodzenia nr 57, s. 29).

¹⁶ Ur. 23 V 1841 r. w Płocku (*ibidem*, akt urodzenia nr 58, s. 29).

¹⁷ Ur. 15 VIII 1847 r. w Płocku (*ibidem*, sygn. 53: Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1853 r., akt urodzenia nr 219, s. 73).

¹⁸ Ur. 1 IX 1849 r. w Płocku (*ibidem*, sygn. 46: Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1849 r., akt urodzenia nr 181, s. 46).

¹⁹ Ur. 15 VI 1851 r. w Płocku (*ibidem*, sygn. 66: Akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1860 r., akt urodzenia nr 202, s. 68).

²⁰ Odpowiednik świadectwa ukończenia szkoły.

²¹ Akta Zarządu Górniczego Zachodniego, s. 13.

²² W 1833 r. rządowe zakłady górnicze i hutnicze w Królestwie Polskim zostały oddane pod zarządek Banku Polskiego, który następnie podzielił je na trzy okręgi: Zachodni, Północny i Wschodni. W skład Okręgu Zachodniego wchodziła zachodnia część województwa krakowskiego (w tym cały obszar przyszłego Zagłębia Dąbrowskiego) oraz południowa część województwa kaliskiego (okolice Częstochowy).

²³ Akta Zarządu Górniczego Zachodniego, s. 1–5.

rysownika przy Inżynierze Kopalń Okręgu Zachodniego²⁴. Mianowanie na tę funkcję zostało potwierdzone decyzją Komisji Rządowych i Władz Oddzielnych w Wydziale Górnictwa w Warszawie z dnia 24 I 1860 r.²⁵ Dąbrowski pragnął kształcić się dalej i złożył w dniu 14 VI 1863 r. prośbę o wydanie pozwolenia na zwiedzenie kopalń na Śląsku Górnym oraz uczęszczanie na uniwersytet w Berlinie. Uczynił to jednak, przebywając wówczas już na terenie Śląska, co skutkowało decyzją z dnia 25 VII 1863 r. o zdymisjonowaniu go z funkcji rysownika przy inżynierze kopalń Okręgu Zachodniego z uwagi na samowolne opuszczenie obowiązków służbowych. Na teren Królestwa Polskiego W. Dąbrowski powrócił dopiero w czerwcu 1864 r., wtedy też złożył do Wydziału Górnictwa w Warszawie podanie o przywrócenie go na stanowisko rysownika, załączając do podania m.in. świadectwa zatrudnienia ze śląskich kopalń. Jednocześnie podjął zatrudnienie w charakterze dietariusza²⁶ w Inżynierii Kopalń Okręgu Zachodniego. Ostatecznie jednak wniosek o przywrócenie do poprzedniej funkcji został rozpatrzony negatywnie²⁷.

Tak szczegółowe odtworzenie historii zawodowej W. Dąbrowskiego możliwe jest, niestety, jedynie dla jego lat młodości. Szczątkowo zachowane późniejsze źródła właściwie uniemożliwiają przedstawienie jego dalszej kariery. W aktach urodzenia jego dzieci z 1870 i 1872 r. jako zawód ojca wskazano „inżynier górnictwa”. W marcu 1891 r. prasa donosiła, że zamieszkały w Dąbrowie, w powiecie będzińskim, W. Dąbrowski odkrył we wsi Strzemieszycze Małe, leżące na głębokości pięciu stóp, pokłady galmanu²⁸. Ostatnia odnaleziona o nim informacja pochodzi z nekrologu z 1912 r., w którym zmarłego określono jako markszajdra górniczego²⁹ oraz przemysłowca³⁰.

Poza pracą w górnictwie i prowadzeniem piekarni, W. Dąbrowski czynnie uczestniczył w życiu dąbrowskiej społeczności. Świadczy o tym wejście do pierwszego zarządu, powstałego w 1886 r., Stowarzyszenia Spożywczego „Nadzieja” w Dąbrowie Górniczej³¹. Ponadto należał on do warszawskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, do którego zapisał się ok. 1910 r.³² i pozostawał jego

²⁴ *Ibidem*, s. 18.

²⁵ „Gazeta Codzienna”, nr 36 z 8 II 1860 r., s. 1; „Gazeta Warszawska”, nr 58 z 1 III 1860 r., s. 1.

²⁶ Urzędnik pobierający wynagrodzenie dzienne w formie diety.

²⁷ Akta Zarządu Górniczego Zachodniego, s. 47, 50–52, 54–61, 76, 85–90.

²⁸ „Przegląd Tygodniowy”, nr 11 z 14 III 1891 r., s. 138.

²⁹ Geodeta-miennik górniczy, zajmujący się wytyczaniem m.in. nowych sztolni.

³⁰ „Nowa Gazeta”, nr 507 z 3 XI 1912 r., s. 5.

³¹ „Kurier Warszawski”, nr 20a z 20 I 1886 r., s. 1.

³² „Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego”, 4 (1910), s. 90.

członkiem aż do swojej śmierci³³. Z odnalezionych notatek prasowych można się jeszcze dowiedzieć, że podróżował z Będzina do Warszawy i w dniach 30 V 1888 r.³⁴ oraz 13 VII 1888 r.³⁵ zatrzymywał się tam w Hotelu Europejskim.

Odnosnie do życia rodzinnego W. Dąbrowskiego wydaje się, że był mocno związany ze swoimi rodzicami i rodzinnymi stronami; w czasie nauki przy Zakładach Górniczych w Okręgu Zachodniego kilkakrotnie zwracał się z prośbą o udzielenie urlopu na wyjazd do Płocka czy Warszawy w sprawach osobistych, rodzinnych, a także w celu odwiedzenia matki³⁶. Własną rodzinę W. Dąbrowski założył w 1869 r., żeniąc się z Elżbietą Anną Czaplicką. Uroczystość odbyła się w kościele w Lubielu (obecnie Nowy Lubiel)³⁷. Ze związku para miała dwójkę dzieci: Władysława, urodzonego 25 IX 1870 r. w Zagórzcu (obecnie dzielnica Sosnowca w woj. śląskim)³⁸, oraz Annę Józefę, urodzoną 4 VII 1872 r. w Warszawie³⁹.

Witalis Dąbrowski zmarł 31 X 1912 r. w Warszawie w wieku 74 lat⁴⁰. Został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie⁴¹.

BIBLIOGRAFIA

Archiwum Diecezjalne w Płocku

Księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej w Lubielu, sygn. 22.

Archiwum Państwowe w Katowicach

Archiwum Górnicze z Dąbrowy Górniczej, sygn. 207.

Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Zagórzcu, dawniej w Niwce, sygn. 119, 122.

Archiwum Państwowe w Łodzi

Rząd Gubernialny Piotrkowski, Wydział Budowlany, sygn. 415; Wydział Prawny, sygn. 1857.

---

³³ *Ibidem*, 7 (1913), s. 21.

³⁴ „Kurjer Codzienny”, nr 149 z 31 V 1888 r., s. 5.

³⁵ *Ibidem*, nr 193 z 14 VII 1888 r., s. 4.

³⁶ Akta Zarządu Górniczego Zachodniego, s. 30, 41, 76, 104.

³⁷ Archiwum Diecezjalne w Płocku, Księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej w Lubielu, sygn. 22: Skorowidz urodzonych, małżeństw i zmarłych 1801–1900 r., k. 115. Księga z 1869 r. nie zachowała się, nie są znane ani dokładna data ślubu, ani szczegółowe informacje z dokumentu.

³⁸ APK, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej w Zagórzcu, dawniej w Niwce, sygn. 119: Księga urodzeń, małżeństw i zgonów 1870 r., akt urodzenia nr 205, s. 69.

³⁹ *Ibidem*, sygn. 122: Księga urodzeń, małżeństw i zgonów 1873 r., akt urodzenia nr 121, s. 41.

⁴⁰ Archiwum Państwowe m. st. Warszawa, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej pw. Najświętszego Zbawiciela w Warszawie, sygn. 3: Księga urodzeń, małżeństw i zgonów 1912 r., akt zgonu nr 276, s. 649.

⁴¹ Zob. wyżej, przyp. 30.

Archiwum Państwowe w Płocku

Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Bartłomieja w Płocku, sygn. 32, 46, 53, 66.

Archiwum Państwowe m. st. Warszawa

Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej pw. Najświętszego Zbawiciela w Warszawie, sygn. 3.

Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1903, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1903.

Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1904, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1904.

Księga Adresowa Królestwa Polskiego na Rok 1905, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1905.

Rocznik Adresowy Królestwa Polskiego na Rok 1901, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1900.

Rocznik Adresowy Królestwa Polskiego na Rok 1902, red. Józef Rolbiecki, Warszawa 1902.

„Gazeta Codzienna”, 1860.

„Gazeta Warszawska”, 1860.

„Kurier Warszawski”, 1886.

„Kurjer Codzienny”, 1888.

„Nowa Gazeta”, 1912.

„Przegląd Tygodniowy”, 1891.

„Rocznik Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego”, 1910, 1913.

Makuch Marcin, *Typologia monet zastępczych i żetonów monetarnych północnych powiatów rejencji legnickiej*, [w:] *Kultura i społeczeństwo na Środkowym Nadodrzu w XIX i XX wieku*, red. Przemysław Bartkowiak, Dawid Kotlarek, Zielona Góra 2008, s. 86–94.

Materiały do inwentaryzacji monet zastępczych, część 10, oprac. Stanisław Bulkiewicz [et al.], „Biuletyn Numizmatyczny”, 1986, 1–4, s. 56–60.

Pustułka Władysław R., *O monetach zastępczych z Zagłębia Dąbrowskiego*, „Biuletyn Numizmatyczny”, 1986, 5–8, s. 144–145.

Sikorski Bogumił, *Monety zastępcze i żetony z obszaru zaborów: rosyjskiego i austriackiego. Katalog*, t. 5, Piła 2000; t. 8: *Suplement*, Piła 2005.

<https://archiwum.allegro.pl/oferta/kielce-piekarnia-witalisa-dabrowskiego-1-chleb-i6139726607.html>

<https://aukcjamonet.pl/product/36646/kielce-zeton-na-1-chleb-piekarnia-witalisa-dabrowskiego>

https://wcn.pl/archive/33_0872

<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/de/jednostka/-/jednostka/2647044>

SUMMARY

For many years, tokens from Witalis Dąbrowski's bakery have been incorrectly ascribed to Kielce at numismatic auctions. Based on the available sources, the author of the article shows that these tokens should be linked with the mining settlement Reden (now a district of Dąbrowa Górnicza), where Witalis Dąbrowski ran a local bakery as early as in the 1880s. Additionally, the author of the article, based on archival sources and the newspapers of that time, attempts to reconstruct and present the life and career of Witalis Dąbrowski.

O AUTORZE

Bartłomiej Czyżewski – absolwent Uniwersytetu Łódzkiego, radca prawny. Interesuje się numizmatyką, w szczególności łódzkim pieniądzem zastępczym, a także historią Łodzi i regionu. Autor kilkadziesiątu publikacji z zakresu numizmatyki i historii ziemi łódzkiej, prowadzi bloga poświęconego pieniądzwowi zastępczemu: <https://zastepczy.wordpress.com>. Adres e-mail: bzczyzewski@op.pl

